

ILO konvenšuvdna nr. 169 eamiálbmogiid ja čearddalaš álbmogiid hárrái iešmearrideaddji riikkain

Norga ratifiseren geassemánu 20. beaivvi 1990.

Reviderejuvvon eahpealmmolaš jorgaleapmi pr. borgemánu 30. beaivvi 2018

[I. OASSI. DÁBALAŠ NJUOLGGADUSAT](#)

[II OASSI. EANANVUOIGATVUOĐAT](#)

[III. OASSI. BARGGOLAŠVUOHTA JA BARGOEAVTTUT](#)

[IV. OASSI. FIDNOMÁHTTAHUS, DUODJI JA GÁVPOGIID OLGGOBEALE
GUOVLLUID EALÁHUSAT](#)

[V. OASSI. OADJU JA DEARVVAŠVUOHTA](#)

[VI. OASSI. OAHPAHUS JA DIEHTOJUOHKIN](#)

[VII. OASSI. OKT](#)

[VIII. OASSI. HÁLDDAHUS](#)

[IX. OASSI. DÁBALAŠ MEARRÁDUSAT](#)

[X. OASSI. LOAHPALAŠ MEÁRRÁDUSAT](#)

Riikkaidgaskasaš bargoorganisasuvnna válđočoahkkín,

man Riikkaidgaskasaš bargodoaimmahat lei gohččon čoahkkái Genevii 76.
čoahkkimasas geassemánu 7. beaivvi 1989, ja

mii váldá vuhtii riikkaidgaskasaš norpmáid jagi 1957 ILO konvenšuvnnas nr. 107
eamiálbmogiid ja čearddalaš álbmogiid suodjaleami ja siskkildeami hárrái, mat
belohahkii dahje ollásit ellet iežaset čearddalašvuodas iešheanalaš stáhtain.

mii atná mielas Máilmmiviidosas olmmošvuoigatvuođaid julggáštusa,
Riikkaidgaskasaš ekonomalaš, sosiála ja kultuvrralaš vuoigatvuođaid
konvenšuvdna, Riikkaidgaskasaš siviila-ja politihkalaš vuoigatvuođaid
konvenšuvnna ja mánggaid riikkaidgaskasaš soahpamušaid vealaheami vuostá,
ja

mii lea bohtán dan oaivilii, ahte ovdáneapmi riikkaidgaskasaš lánkaortnegis jagi 1957 manjil ja maidái eamiálbmogiid ja čearddalaš álbmogiid diliin miehtá máilmmi lea dahkan dárbbalažžan dohkkehit ođđa riikkaidgaskasaš norpmaid dán áššis dainna mihtomeriin ahte heaittihit ovddit norpmaid assimileren-vuoijna, ja

mii dohkkeha dáid álbmogiid sávaldaga stivret iežaset ásašusaid, eallinvugiid ja ekonomalaš ovdáneami, doalahit ja ovddidit iežaset identitehta, giela ja oskkoldaga daid riikkaid olis main sii ášset, ja

mii váldá vuhtii ahte ahte mángga guovllus máilmmis dát álbmogat eai beasa návddašit vuđolaš olmmošvuoigatvuođaid seamma dásis go eará álbmogat dain riikkain main sii ášset, ja ahte sin riektevuođadat, árvvut, vierut ja oainnut leat dávjá dulbmojuvvon, ja

mii fuomášuhtá dan stuorra mearkkašumi, mii eamiálbmogiid ja čearddalaš álbmogiid lea olmmošsoga kultuvrra girijáivuoda ja sosiála ja ekonomalaš harmoniija, ja riikkaidgaskasaš oktasašbarggu ja áddehallama hárrái, ja

mii váldá vuhtii ahte čuovvovaš mearrádusat leat ráhkaduvvon veahkkálagaid Ovtastuvvan Našuvnnaiguin (ON), ON Biebmo-ja eanadoalloorganisašuvnnain (FAO); ON Oahpahus-, dutkan-ja Kultuvraorganisašuvnnain (UNESCO), Máilmmi Dearvašvuođaorganisašuvnnain (WHO) ja Interamerihkalaš indiánainstituhtain, mat leat buohkat áššáigullevaš dásis ja guđege organisašuvnna iežas bargosuorggi muittedettiin oassálastán, ja ahte oktasašbarggu lea áigumuš joatkit dan várás ahte ovddidit ja sihkarastit dáid mearrádusaid ollašuhttima, ja

mii lea mearridan dohkkehit muhtun evttohusaid ođadan várás ILO konvenšuvnna nr. 107 eamiálbmogiid ja čearddalaš álbmogiid hárrái (1957) dán čoahkkima beaiveortnega 4. čuoggá vuolde, ja

lea mearridan ahte dát evttohusat galget riikkaidgaskasaš konvenšuvnna hámis ođadit ILO konvenšuvnna nr. 107 (1957); eamiálbmogiid ja čearddalaš álbmogiid hárrái

mearrida odne, geassemánu 27. beaivvi 1989 čuovvovaš konvenšuvnna man namma lehkos Eamiálbmogiid ja čearddalaš álbmogiid konvenšuvdna (1989):

I. OASSI. DÁBALAŠ NJUOLGGADUSAT

1. artihkal

1. Dat konvenšuvdna gusto:

a) čearddalaš álbmogiidda mat ellet iešmearrideaddji riikkain ja maid sosiála, kultuvrralaš ja ekonomalaš dilit earuhit sin riikka eará veagadatjoavkkuin, ja maid servodatsaji mearridit ollásii dahje muhtun muddui sin iežaset vierut ja árbevirolaš kultuvra, dahje sierra lágat dahje njuolggadusat.

b) álbmogiidda iešmearrideaddji riikkain mat adnojuvvojit eamiálbmogin dan dihte go dát álbmogat leat sin maŋisboahhtit geat ásse riikkas dahje dan guovllus masa riika gulla, go guovlu váldojuvvui dahje koloniserejuvui dahje dálá riikkarájit ásahuvvojedje, ja geat juridihkalaš servodatsajisteaset beroškeahtá leat ollásit dahje muhtin muddui seailluhan iežaset sosiála, ekonomalaš, kultuvrralaš ja politihkalaš ásahusaid.

2. Go mearriduvvo, guđiide álbmogiidda dan konvenšuvnna mearrádusat galget gustot, de adnojuvvo vuđolaš eaktun, atnágo álbmot ieš iežas eamiálbmogin dahje čearddalaš álbmogin.

3. Dán konvenšuvnnas geavahuvvon tearbma «álbmot» ii galgga ipmirduvvot váikkuhit daid vuoigatvuođaid mat leat čadnon doahpaga geavaheapmái muđui álbmotrievttis.

2. artihkal

1. Ráđđehusain lea ovddasvástádus fuolahit veahkkálagaid daiguin álbmogiiguin maida dat gusket, koordinerejuvvon ja systemáhtalaš doaimmaid suodjalit dáid álbmogiid vuoigatvuođaid ja dáhkidit sin oppalašvuođa.

2. Dákkár doaimmaide gullá:

a) Sihkkarastit dáid álbmogiid lahtuide seamma dási vuoigatvuođaid ja vejolašvuođaid go maid riikka lágat ja lánhanjuolggadusat addet seamma riikka eará lahtuide;

b) bargat ollasuhttit dáid álbmogiid sosiála, ekonomalaš ja kultuvrralaš vuoigatvuođaid, vuhtiiválddidettin sin sosiála ja kultuvrralaš iešvuođadovddu, sin

vieruid ja árbevieruid, ja sin ásahusaid.

c) veahkehit dáid álbmogiid lahtuid jávkadit vejolaš sosiálaekonomalaš erohusaid eamiálbmogiid ja riikka eará veagadaga gaskka, vuhtiiválddidettiin sin sávaldagaid ja eallinvuogi

3. artihkal

1. Eamiálbmogat ja čearddalaš álbmogat galget beassat ollislaččat návddašit buot olmmošvuoigatvuodaid ja vuodđo friddjavuodaid ráddjehusaid ja vealaheami haga. Konvenšuvnna mearrádusat galget ollašuvvat ovttaláhkái dáid álbmogiid dievdoolbmuid ja nissonolbmuid guovdu.

2. Dáid álbmogiid olmmošvuoigatvuodaid ja vuodđo friddjavuodaid, ja daid vuoigatvuodaid mat leat dan konvenšuvnnas namahuvvon, ii galgga rihkkut makkárge bággeimiin dahje fápmogeavahemiin.

4. artihkal

1. Galget biddjot johtui earenoamáš doaimmat mat ulbmillaš vuogi mielde gáhttejit dáid álbmogiid ovttaskasolbmuid, ásahusaid, opmodaga, barggu, kultuvrra ja birrasa.

2. Dát earenoamáš doaimmat eai galgga leat vuostálagaid sávaldagaiguin maid dát álbmot lea ieš bággekeahhtá ovdanbuktán.

3. Dákkár earenoamáš doaimmat eai galgga mange láhkái hehttet dábálaš riikkalahtu vuoigatvuodaid ollašuvvama.

5. artihkal

Go dán konvenšuvnna mearrádusat doaimmahuvvojit, de galgá

a) doahttalit ja gáhttet dáid álbmogiid sosiála, kultuvrralaš, oskku ja vuoiŋjalaš árvvuid ja vieruid, ja dohkálaččat váldit vuhtii daid váttuid maid sii joavkun ja ovttaskasolmmožin deaividit;

b) gudnejahttit dáid álbmogiid árvvuid, vieruid ja ásahusaid oppalašvuođa;

c) ovttasráđiid ja veahkkálagaid dáiguin álbmogiiguin bidjat johtui doaimmaid maid ulbmilin lea ráddjet dáid álbmogiid váttisvuodaid, maid deaividit go eallin- ja bargodilálašvuođat rivdet.

6. artihkal

1. Dán konvenšuvnna mearrádusaid doaimmahettiin galget ráđđehusat:

a) ráđđádallat dáiguin álbmogiiguin heivvolaš ortnegiid bokte ja earenoamážit sin ovddasteaddji ásaheavvaid bokte, go leat áigumin addit lágaid dahje ásaheavvaid hálddašavugiid, mat sáhttet guoskat dáidda álbmogiidda njuolga;

b) ásaheavva dáidda álbmogiidda unnimustá seamma buriid vejolašvuođaid go riikka eará veagadatjoavkkuide váldit oasi buot dásiid mearridandoaimmain álbmotválljen ásaheavvain, hálldahusorgánain ja eará orgánain maid ovddasvástádussii gullet dakkár politihkka ja prográmmat mat gusket dáidda álbmogiidda;

c) ásaheavva vejolašvuođaid daid álbmogiid iežaset ásaheavvaid ja álgagiid ollislaš ovddideapmái ja dárbbu mielde juolludit váriid dán várás.

2. Ráđđádallamat dán konvenšuvnna doaimmaheami várás galget dáhpáhuvat buriin áigumušain, dakkár hámis mii heive dilálašvuođaide ja dainna mielain ahte joksojuvvo ovttamielalášvuohta dahje dohkkeheapmi evttohuvvon doaimmabijuid hárrái.

7. artihkal

1. Dáin álbmogiin galgá leat vuoigatvuohta mearridit vuoruheami dan ovdáneamis mii guoská sin eallimii, oskui, ásaheavvaid, vuoigatvuođalaš birgenláhká ja eatnamiidda main sii orrot dahje maid sii eará láhká geavahit, ja vuoigatvuohta nu guhkás go vejolaš jođihit iežaset ekonomalaš, sosiála ja kultuvrralaš ovdáneami. Dása lassin sii galget beassat mielde ráhkadit, ollašuhttit ja árvoštallat dakkár riikkaviidosas ja regionála ovddidanáigumušaid ja -prográmmaid mat sáhttet guoskat njuolga sidjide.

2. Dáid álbmogiid eallin- ja bargodili galgá buoridit ja dearvašvuođa- ja oahppodási alidit singuin veahkkálagaid ja ovttasráđiid, ja dakkár doaimmat galget vuoruhuvvot dáid álbmogiid orrunguovlluid oktasaš ekonomalaš ovddidanplánain. Dáid guovlluid earenoamáš ovddidanprošeavttat galget čađahuvvot nu ahte dolvot namahuvvon ovdáneapmái.

3. Ráđđehusat galget sihkkarastit, ahte jurddašuvvon ovddidandoaimmaid vejolaš sosiála, vuoigatvuođalaš, kultuvrralaš ja birasváikkuhusat dutkojuvvojit

veahkkálagaid ja ovttasráđiid dáiguin álbmogiiguin álo go dat lea relevánta. Dáid dutkamiid bohtosat galget leat deháleamos vuodđun go mearriduvvo daid doaimmaid ollašuhttima hárrái.

4. Ráddehusat galget álggahit birrasa suodjalan- ja seailuhandoaimmaid dáid álbmogiid orrunguovlluin singuin veahkkálagaid.

8. artihkal

1. Go riikka lágat ja lánhanjuolggadusat doaimmahuvvojit dáid álbmogiid ektui, de galgá sin dábiid dahje árbevirolaš riektedilálašvuoda dohkálaččat váldit vuhtii.

2. Dain álbmogiin galgá leat vuoigatvuohta seailuhit iežaset dábiid ja ásahusaid dan muddui go dat eai leat vuostálagaid riikka iežas lánhaortnegiin ja riikkaidgaskasaččat dovddastuvvon olmmošvuoigatvuođaiguin. Dárbbu mielde galget ásahuvvot meannudanvuogit čoavdit daid sierramielálašvuođaid mat čuvvot dán vuodđojurdaga ollašuhttimis.

3. Dán artihkkala 1. ja 2. čuoggát eai galgga eastit dáid albmogiid lahtuid geavaheames buot riikkalahtuide gullelaš vuoigatvuođaid dahje váldimis badjelasaset dákkár geatnegasvuođaid.

9. artihkal

1. Dan muddui go riikkaid lánhaortnet ja riikkaidgaskasaččat dovddastuvvon olmmošvuoigatvuođat diktet, galgá dáid álbmogiid lahtuid lahkarihkkumušaid giedahallamis vuhtii váldit dáid álbmogiid iežaset meannudanvugiid áššiin main sin lahtut leat rihkkumušaid dahkan.

2. Eiseválddit ja duopmostuolut galget dákkár áššiid giedahallamis váldit vuhtii dáid álbmogiid árbevirolaš ránggástanvugiid.

10. artihkal

1. Go dáid álbmogiid lahtuide mearriduvvojit ránggáštusat dábálaš lánhaortnega mielde, de galgá sin ekonomalaš, sosiála ja kultuvrra iešvuođaid váldit vuhtii.

2. Gálget vuosttažettiin välljejuvvot eará ránggástanvuogit go giddagas dalle go ránggáštus mearriduvvo.

11. artihkal

Earret dakkar oktavuodain mat laga mielde gusket buot olbmuide riikkas, de eai galgga gáibiduvvot makkárge bálkkálaš dahje bálkkáhis bággebálvalusat dáid álbmogiid lahtuin ja dakkár gáibideapmi galgá leat ránggáštusvuložin

12. artihkal

Dat álbmogat galget suodjaluvvot vuoigatvuođarihkumušaid vuostá ja atnit vejolašvuođa čuočaldahttit áššiid duopmostuoluid ovdii ovttaskasolmmožin dahje ovddasteaddji orgánaideaset bokte suodjalan dihte vuoigatvuođaideaset beaktilis láhkái. Galga fuolahuvvot ahte dáid álbmogiid lahtut sáhttet ipmirdit áššáemeannudeami ja ieža ipmirduvvot duopmostuolu ovddas ja eará vuoigatvuođaid čielggadeami oktavuodain, dárbbu mielde dulkka dahje eará heivolaš gaskaoami bokte.

II OASSI. EANANVUOIGATVUOĐAT

13. artihkal

Konvenšuvnna dán oasi doaimmahettiin galget ráđđehusat doahttalit dáid álbmogiid earenoamáš gaskavuođa eatnamiidda ja/dahje guovlluide [territorijaide], main sii ássat dahje maid sii muđui geavahit, ja dan mearkkašumi mii dain lea sin kultuvrii ja vuoiŋŋalaš árvvuide, ja earenoamážit dán gaskavuođa kollektiivvalaš beliid.

2. Sániin «eatnamat» oaivilduvvojit 15. ja 16. artihkkaliin territorijat, mat leat olles birrasast guovlluin gos dat álbmogat ássat dahje maid dat muđui geavahit.

14. artihkal

1. Dáid álbmogiid oamastan- ja hálddašanvuoigatvuohta eatnamiidda maid sii árbevieru mielde háldejit, galgá dohkkehuvvot. Go dilálašvuohta dan gáibida, de galgá doaimmaid bokte maddái sihkkarastit dáid álbmogiid vuoigatvuođa geavahit eatnamiid maid sii eai hálde iehčaneaset, muhto maid sii leat árbevieru mielde geavahan birgejupmái ja árbevirolaš doaimmaide. Dán dáfus galgá earenoamážit váldit vuhtii johtti álbmogiid ja johtaleaddji eanandolliid dilálašvuođaid.

2. Ráđđehusat galget dárbbu mielde bidjat johtui dárbblaš doaimmaid dan várás ahte kártet eatnamiid maid dát álbmogat árbevieru mielde háldejit, ja dáhkidit ahte sin vuoigatvuohta oamastit ja hálddašit eatnamiid suodjaluvvo beaktilit.

3. Riikkaid láchkaortnega olis gálget nannejuvvot heivvolaš doaibmanvuogit maid bokte dáid álbmogiid eanangáibádusat čovdojuvvojit.

15. artihkal

1. Dáid álbmogiid vuoigatvuodaid iežaset eatnamiid luondduriggodagaide galgá earenoamžiit sihkkarastit. Dáidda vuoigatvuodaide gullet dáid álbmogiid vuoigatvuodát leat osolažžen dáid luondduriggodagaid geavaheamis, hálddašeamis ja suodjaleamis.

2. Dakkár dilálašvuodas main stáhta várre alccesis oamastanvuoigatvuoda minerála- dahje eatnanvuolaš riggodagaide dahje vuoigatvuoda eatnamiid eará luondduriggodagaide, galget ráđđehusat ásahtit dahje doalahit meannudanvugiid maid mielde dat sáhttet ráđđádallat dáid álbmogiiguin oažžun dihte čielggasin vaháguvvojit go sin beroštumit, ja man muddui, ovdalgo biddjojuvvo johtui, dahje addojuvvo lohpi makkárga luondduriggodagaid ohcan- dahje ávkkástallanprográmmii dáid álbmogiid eatnamiin. Go lea vejolaš galget dat álbmogat beassat osolažžan dákkár doaimmaid ávkkis, ja sidjiide gullá govttolaš buhtadas juohkelágán vahágis maid sii gillájit dákkár doaimmaid geažil.

16. artihkal

1. Daid spiehkastagaiguin mat leat namuhuvvon dán artihkkala čuovvovaš čuoggáin ii oaččo dáid álbmogiid sirdit eret iežaset ássaneatnamiin.

2. Go dáid álbmogiid sirdin adnojuvvo vealtameahtun spiehkastatdoaibman, sáhtta sirdiheami doaimmahit duššefal dalle, go dat álbmogat leat ožžon vuđolaš dieđu sirdima sivain ja leat dasa bákku haga miehtan. Juos miehtama ii leat vejolaš oažžut, sáhtta sirdiheapmi doaimmahuvvot duššefal daid meannudanvugiid mielde maid riikka lágat ja láchkanjuolggadusat mearridit ja go

leat čađahuvvon áigeovuodilis almmolaš gulaskuddamat main dáhkiduvvo dáidda álbmogiidda duohta ovddasteapmi.

3. Go lea vejolaš, galgá dáidda álbmogiidda dáhkidit vuoigatvuoda máhccat árbevirolaš eatnamiiddaseaset dalán go sirddiheami sivat eai leat šat fámus.

4. Juos máhccan ii leat vejolaš, galgá soahpamuša mielde dahje juos ii leat soahpamuš de áššáigullelaš meannudanvugiid mielde addit dáidda álbmogiidda sadjái eatnamiid mat kvalitehta ja juridihkalaš saji dáfus leat uhcimustá seamma buorit go sin ovddeš eatnamat. Dát eatnamat galget heivet sin dálá dárbbuide ja boahhteáiggi ovdáneapmái. Jus dát álbmogat baicca háliidit buhtadusa ruhtan dahje gálvun, dat galget oažžut dákkár buhtadusa govttolaš dáhkádušguin.

5. Dáinna lágiin sirdojuvvon ovttaskasolbmot galget oažžut dievas buhtadusa buot massimiid ja vahágiid ovddas maid sirdin lea dagahan.

17. artihkal

1. Galgá doahhtalit daid meánnudanvugiid maid dát álbmogat leat ásahan sirdin várás eananvuoigatvuodaid iežaset lahtuid gaskka.

2. Dáiguin álbmogiiguin galgá ráđđádallat álo go sin rievttálaš vuoigatvuoha luobahit eananvuoigatvuodaid dahje eará ládje sirdit vuoigatvuodaid iežaset servodaga olggobeallái árvoštallojuvo.

3. Galgá sihkkarastit ahte ovttaskasolbmot geat eai gula dáidda álbmogiidda, eai galgga sáhttit ávkkástallat sin vieruid dahje láhkadiehtemeahttunvuoda oažžut alcceseaset dáid álbmogiid eatnamiidda oamastan-, hálddašan- ja geavahanvuoigatvuoda.

18. artihkal

Láhka galgá mearridit muttágis rájggáštusaid dasa gii lobi haga bahkke dáid álbmogiid eatnamiidda dahje váldá daid iežas geavahussii, ja eiseválddit galget álggahit doaimmaid eastadit dákkár rihkkumušaid.

19. artihkal

Riikkaid eanandoalloprográmmat galget dáhkidit dáidda álbmogiidda seammadássásaš gieđahallama go riikka eará olbmuide čuovvovaš doaimmaid bokte:

- a) lassieatnamiid fuolaheapmi dáidda álbmogiidda dalle go sin eatnamat eai leat doarvái viidát dábálaš áigáiboahtimi dahje vejolaš olmmošlogu lassáneapmái;
- b) dárbbášlaš váriid juolludeapmi ovddidit eatnamiid mat juo leat dáid álbmogiid hálddus.

III. OASSI. BARGGOLAŠVUOHTA JA BARGOEAVTTUT

20. artihkal

1. Ráđđehusat galget riikka lágaid ja lánkanjuolggadusaid olis ja ráđđálagaid dáiguin álbmogiiguin čađahit sierranas doaimmaid beaktilit suodjalit dáidda álbmogiidda gullelaš bargiid barguiváldima ja sin bargoeavttuid dalle go dábálaš lágat mat gusket bargiide, eai doarvái beaktilit suodjal sin.

2. Ráđđehusat galget buot vejolaš lágiid mielde eastadit buot vealaheami dáid álbmogiid bargiid ja eará bargiid gaskka, earenoamážit dain áššiin:

- a) Barguibeassan, maiddá bargguide mat gáibidit fidnomáhtolašvuoda, ja alit bargosadjái beassan ja bargoovdáneapmi;
- b) Bálkádássálašvuotta seammaárvosaš barggus;
- c) Dálkkasteapmi ja sosiála veahkki, bargodorvvolašvuotta ja bargodearvvašvuodaábálvalusat, servodaga buot oadjodoaimmat ja bargodillái gullelaš eará buorre vuodát ja maiddá orrunvisttit;
- d) Searvadanvuoigatvuohta ja oasseváldinvuoigatvuohta buot lágalaš fágaorganisašuvdnabargguin ja maiddá vuoigatvuohta dahkat oktasaš bargošiehtadusaid bargoaddiiguin dahje bargoaddiorganisašuvnnaiguin.

3. Dás namuhuvvon doaimmat galget dáhkidit ahte:

- a) dáidda álbmogiidda gullelaš bargit, maiddá áigodatbargit, gaskaboddasaš bargit ja johttibargit eanandoalus ja eará bargguin, ja sii geat barget bargiid gaskkustan- dahje láigohanfitnodagain, ožžut seamma suodjaleami go riikkaid lágat ja dábálaš geavat addet seamma suorggi eará bargiide, ja ahte sii ollásit dihtet iežaset vuoigatvuodaid bargoláhkaortnega olis ja daid

váidinvajolašvuodaid mat leat geavahusas;

b) dáidda álbmogiidda gullevaš bargit eai gártta bargat dakkár diliin mat leat várálaččat dearvvašvuhtii, earenoamážit dakkár dáhpáhusain main geavahuvvojit pestisiiddat (divremirkkot) ja eará mirkkolaš ávdnasat;

c) dáidda álbmogiidda gullevaš bargit eai gártta bákkuvuloš barggahanortnegiidda, daid siste bággobargui ja vealgemáksinbargui;

d) dáidda álbmogiidda gullevaš olmmái- ja nissonbargiide dáhkiduvvojit dásseárvosaš vejolašvuodát ja gieđahallan bargoeallimis ja maiddáii suodjalus roahcamiid vuostá bargosajiin.

4. Earenoamáš ávvira galgá atnit heivvolaš bargodárkkistanbálvalusaid ásaheamis guovlluin gos dáidda álbmogiidda gullevaš bargit leat bálká barggus, gozihan várás dan konvenšuvnna dán oasi mearrádusaid ollašuvvama.

IV. OASSI. FIDNOMÁHTTAHUS, DUODJI JA GÁVPOGIID OLGGOBEALE GUOVLLUID EALÁHUSAT

21. artihkal

Dáid álbmogiid lahtuin galget leat unnimustá seamma buorit vejolašvuodát oažžut fidnomáhtáhusa go riikka eará lahtuin..

22. artihkal

1. Galgá ovddidit dáid álbmogiid lahtuid eaktudáhtolaš oasseváldima dábálaš fidnomáhtáhusprográmmaide.

2. Goas ásahuvvon dábálaš fidnomáhtáhusprográmmat eai deavdde dáid álbmogiid earenomáš dárbbuid, de ráđđehusat galget veahkkálagaid dáid álbmogiiguin ása hit sierra fidnomáhtáhusprográmmaid ja ásahusaid.

3. Visot sierra fidnomáhtáhusprográmmat galget vuodđuduvvot dáid álbmogiid ekonomalaš, sosiála ja kultuvrra diliide ja geavatlaš dárbbuide. Buot dutkamušat dáid prográmmaid oktavuodas galget dahkkojuvvo veahkkálagaid dáiguin álbmogiiguin, geaiguin galgá ráđđadallat dákkár prográmmaid organiserema ja jođiheami birra. Go lea vejolaš, de dat álbmogat galget sáhttit dađistaga ieža váldit ovddasvástádusa dákkár erenoamáš máhtáhusprográmmaid organiseremis ja jođiheamis, juos sii ieža mearridit nu.

23. artihkal

1. Duodji, giliide ja báikegottiide gullelaš doaimmat, luondduruovttudoallu ja dan álbmoga árbevirolaš doaimmat, nugo bivdu, guolástus- ja čoagginealáhusat, galget dovddastuvvot dehálaš oassin dáid álbmogiid kultuvrra seailuheamis ja maidái ekonomalaš iešbirgenláhkin ja ovdánahttimin. Álo go lea áigeguovdil, de galget ráđđehusat veahkkálagaid dáid álbmogiiguin nannet ja ovddidit dáid doaimmaid.

2. Go dat álbmogat sihtet, de galgá addit heivvolaš fágalaš ja ekonomalaš veahki gokko dat lea vejolaš ja dán oktavuodas galgá váldit vuhtii daid álbmogiid árbevirolaš teknologii ja kultuvraiešvuodaid ja maidái guhkesáigásaš ja vuoiggalaš ovdáneami dehálašvuoda.

V. OASSI. OADJU JA DEARVVAŠVUOHTA

24. artihkal

Sosiála oadjoortnegat galget dađistaga viiddiduvvot gustot dáid álbmogiidda ja dáid ortnegiid galgá doaimmahit almmá makkárge vealahemiid haga sin vuostá.

25. artihkal

1. Ráđđehusat galget sihkkarastit dáidda álbmogiidda dohkálaš dearvvašvuodabálvalusaid ja háhkat váriid vai dát álbmogat besset iežaset ovddasvástádusain ja bearráigeahčuin ásahit ja fállat dákkár bálvalusaid, vai dát álbmogat ožžot vejolašvuoda návddašit alimus vejolaš rumašlaš ja mentálalaš dearvvašvuoda.

2. Nu guhkás go lea vejolaš, dearvvašvuodabálvalusat galget leat báikkálaččat. Dákkár bálvalusaid galgá hábmet ja hálddašit ovttasráđiid daiguin álbmogiiguin vuhtii válddidettiin sin ekonomalaš, geográfalaš, sosiála ja kultuvrralaš diliid ja maidai sin árbevirolaš dearvvašvuodafuolahus-, dikšun- ja dálkkodanvugiid.

3. Dearvvašvuodabálvalusat galget vuoruhit báikkálaš dearvvašvuodabargiid oahpaheami ja bálkáheami oktavuodas, ja bargat earenoamážit vuodđo dearvvašvuodabálvalusaiguin seammás go dollojuvvo lagaš oktavuohhta eará dási dearvvašvuodabálvalusaiguin.

4. Dákkár dearvvašvuodabálvalusaid lágideami galgá soabahit oktii riikka eará sosiála, ekonomalaš ja kultuvrralaš doaimmaiguin.

VI. OASSI. OAHPAHUS JA DIEHTOJUOHKIN

26. artihkal

Galget čađahuvvot doaimmat sihkkarastin dihte dáid álbmogiid lahtuide unnimustá seamma buriid vejolašvuodaid oazžut oahpahusa buot dásiin go riikka servodagas muduid.

27. artihkal

1. Dáid álbmogiid oahpahusprográmmaid ja –bálvalusaid galgá ovddidit ja ollašuhttit singuin veahkkálagaid vai dat prográmmat ja bálvalusat gallehit sin sierranasdárbbuid, ja daidda galget gullat sin historjá, diehtu, teknologiija, árvosystemat ja maiddá sin sosiála, ekonomalaš, ja kultuvrralaš viggamušat.

2. Ovddasvástideaddji eiseválddit galget dáhkidit dáid álbmogiid lahtuide oahpahusa ja osolašvuoda oahpahusprográmmaid plánemis ja ollašuhttimis dainna ulbmiliin ahte dat álbmogat dađistaga sáhttet váldit ain stuorit ovddasvástádusa dáid prográmmaid jođiheamis.

3. Dasa lassin ráđđehusat galget dohkkehit dáid álbmogiid vuoigatvuoda vuodđudit iežaset oahpahusásahusaid ja –bálvalusaid dainna eavttuin ahte dákkar ásahusat devdet unnimus norpmaid maid ovddasvástideaddji eiseválddit leat ráđđálagaid dáiguin álbmogiiguin ráhkadan. Heivolaš ekonomalaš resurssat galget juolluduvvot dan várás.

28. artihkal

1. Dáid álbmogiid mánáide galgá praktihkalaš vejolašvuodaid mielde addit lohkan- ja čállinoahpahusa sin eatnigillii dahje dan gilli mii eanemus geavahuvo dan joavkkus masa sii gullet. Juos dat ii leat geavatlaččat vejolaš, de ovddasvástideaddji eiseválddit galget ráđđádallat dáiguin álbmogiiguin dán ulbmila joksandoaimmaid birra.

2. Muttágis doaimmaiguin galgá fuolahit dáidda álbmogiidda vejolašvuoda oahppat geavahit njuovžilit riikka virggálaš giela dahje riikka virggálaš gielain ovttá.

3. Galgá bidjat johtui doaimmaid mat sealluhit ja ovddidit dáid álbmogiid iežaset gielaide ovdáneami ja geavaheami.

29. artihkal

Okta dáid álbmogiid oahpahusa ulbmilin galgá leat oahpahit mánáide dakkár dábbálaš dieđuid ja dáidduid maiguin sii bastet doaibmat servodatlahttun dievasit ja dásseárvvus sihke sin iežaset servodagas ja riikka dásis.

30. artihkal

1. Ráđđehusat galget álggahit doaimmaid mat dáid álbmogiid árbevieruid ja kultuvrra dáfus muttágis láhkái čilgejit sidjiide sin iežaset vuoigatvuodaid ja geatnegasvuodaid earenoamážit barggu, ekonomalaš vejolašvuodaid, skuvlejumi ja dearvvašvuoda gažaldagaid, sosiála fáaldagaid ja sin vuoigatvuodaid birra dán konvenšuvnna olis.

2. Dárbbu mielde dán galgá doaimmahit girjjálaš jorgalusaiguin ja mediaid bokte dáid álbmogiid iežaset gillii.

31. artihkal

Čuvendoaimmat galget álggahuvvot riikkaservodaga buot surggiin ja dásiin earenoamážit daid gaskkas geain lea eanemus dahkamuš dáiguin álbmogiiguin sihkkun dihte ovdagáttuid mat dán joavkkuin sáhttet leat dáid álbmogiid ektui. Dan várás galgá sihkkarastit ahte historjagirjjiin ja eará oahppamateriálas addojuvvo duohta, dárkilis ja vuoiggalaš govva dáid álbmogiid servodagas ja kultuvrras.

VII. OASSI. OKTAVUOĐAT JA OKTAŠBARGU RIIKKARÁJIID RASTÁ

32. artihkal

Ráđđehusat galget álggahit heivvolaš doaimmaid ee. riikkaidgaskasaš soahpamušaid bokte álkidahttin várás eamiálbmogiid ja čearddalaš álbmogiid

oktavuođaid ja oktasašbarggu riikkarájiid rastá, daid gaskkas ekonomalaš, sosiála, kultuvralaš, vuoiŋŋalaš ja birrasii guoski doaimmaid.

VIII. OASSI. HÁLDDAHUS

33. artihkal

1. Eiseváldi gean ovddasvástádussii dán konvenšuvnna áššit gullet, galgá sihkkarastit ahte gávdnojit doaimmahagat ja eará muttágis ásahusat jođihan várás prográmmaid mat gusket dáidda álbmogiidda, ja ahte dain leat doarvái várít dohkálaččat dikšut daidda addojuvvon doaimmaid.

2. Dáidda doaimmaide galget gullat:

- a) dan konvenšuvnna mearrádusaid plánen, oktiiheiveheapmi, ollašuhttin ja árvoštallan ovttasráđiid dáiguin álbmogiiguin;
- b) ovddasvástideaddji eiseválddiide árvalit láchkaevttohusaid- ja eará doaimmaid ja maddái doaimmaid ollašuhttima goziheapmi veahkkálagaid dáiguin álbmogiiguin.

IX. OASSI. DÁBALAŠ MEARRÁDUSAT

34. artihkal

Daid doaimmaid sisdoallu ja viidodat mat álggahuvvojit dán konvenšuvnna ollašuhttima várás, galget meroštallojuvot dávgasit iešguđetge riikka earenoamáš dilálašvuodaid vuhtii válddidettiin.

35. artihkal

Dán konvenšuvnna mearrádusaid doaimmaheapmi ii oaččo goaridit dáid álbmogiid vuoigatvuodaid iige buorre vuodaid maid vuodđun leat eará konvenšuvnnat ja rávvehusat, riikkaidgaskasaš soahpamušat, šiehtadusat dahje riikkaid siskkáldas lágat, njuolggadusat, vierut dahje šiehtadusat.

X. OASSI. LOAHPALAŠ MEÁRRÁDUSAT

36. artihkal

Dát konvenšuvdna divvu jagi 1957 Konvenšuvnna eamiálbmogiid ja čearddalaš álbmogiid birra.

37. artihkal

Dan konvenšuvnna formála dohkkeheamit [ratifiseremat] galget almmuhuvvot Riikkaidgaskasaš bargodoaimmahaga válđođiheadđái registrerema várás.

38. artihkal

1. Dat konvenšuvdna čatná dušše daid Riikkaidgaskasaš bargoorganisašuvnna lahttoriikkaid maid dohkkeheami válđođiheadđji lea registreren.

2. Konvenšuvdna bohtá fápmui guoktenuppelohkái mánu maŋŋil dan beaivvi go válđođiheadđji lea registreren guovtti lahtu dohkkeheami [ratifiserema].

3. Ovdalis namuhuvvon beaivvi maŋŋil bohtá konvenšuvdna fápmui guđege lahtu guovdu guoktenuppelohkai manu maŋŋil dan beaivvi goas lahtu dohkkeheapmi lea registrerejuvvon.

39. artihkal

1. Lahttu mii lea dohkkehan dán konvenšuvnna, sáhtá cealkit dan eret logi jagi maŋŋil dan beaivvi goas konvenšuvdna lea bohtán fápmui, eretcealkinalmmuhusa bokte Riikkaidgaskasaš bargodoaimmahaga válđođiheadđái registrerema várás. Eretcealkin ii boađe fápmui ovdalgo jagi maŋŋil dan beaivvi goas eretcealkin lea registrerejuvvon.

2. Iešguhtege lahttoriika mii lea dán konvenšuvnna dohkkehan iige geavat iežas eretcealkinvuoigatvuođa jagi siste ovdalis namuhuvvon logi jagi áigodaga maŋŋil, lea čadnojuvvon doahttalit konvenšuvnna čuovvovaš logi jagi, ja dat sahtá cealkit dán konvenšuvnna eret easka iesguđege logi jagi áigodaga loahpas daid eavttuid mielde mat leat čilgejuvvon dán artihkkalis.

40. artihkal

1. Riikkaidgaskasaš bargodoaimmahaga válodođiheadđi galgá almmuhit buot Riikkaidgaskasaš bargoorganisašuvnna lahttoriikkaide buot dohkkehemiid ja eretcealkimiid maid organisašuvnna lahttoriikkat leat sutnje dieđihan.

2. Go válodođiheadđi almmuha organisašuvnna lahttoriikkaide ahte son lea registreren nuppi dohkkeheami [ratifiserema] mii sutnje lea sáddejuvvon, de son galgá cuiget lahtuide beaivemeari goas konvenšuvdna bohtá fápmui.

41. artihkal

Riikkaidgaskasaš bargodoaimmahaga válodođiheadđi galgá Ovtastuvvan Našuvnnaid vuodđudangirjji 102. artihkkala mielde almmuhit Ovtastuvvan Našuvnnaid váldočállái dievas dieđuid buot dohkkehemiin ja eretcealkimiin maid son lea ovddit artihkkaliid mearrádusaid mielde registreren.

42. artihkal

Riikkaidgaskasaš bargodoaimmahaga hálldahusráđđi (stivra) galgá, dalle go oaidná dárbblašlažžan, buktit Riikkaidgaskasaš bargoorganisašuvnna váldočoahkkimii raportta dán konvenšuvnna doaimmamis ja dutkat, leago sávahahtti bidjat konfereansa aššelistui gažaldaga olles konvenšuvnna dahje dan osiid rievdeamis.

43. artihkal

1. Juos konfereansa dohkkeha ođđa konvenšuvnna mii rievdata dán konvenšuvnna ollásit dahje dan osiid, de šaddos ná, juos ođđa konvenšuvdna ii mearrit eará láhkái:

a) go lahtturiika dohkkeha ođđa rievdaduvvon konvenšuvnna, de dat ipso jure [automáhtalaččat] ja gaskkahaga maddái cealká eret dán konvenšuvnna beroškehtá 39. artihkkala eavttuin, juos ja go ođđa rievdaduvvon konvenšuvdna lea bohtán fápmui;

b) lahttoriikkat eai sáhte dohkkehit [ratifiseret] dán konvenšuvnna šat dan beaivi maŋŋil goas ođđa rievdaduvvon konvenšuvdna bohtá fápmui.

2. Dát konvensuvdna galgá goitge bissut fámus dalá hámistis ja dála sisdoaluinis buot daid lahtuid guovdu mat leat dohkkehan dán, muhto eai leat dohkkehan rievdaduvvon konvenšuvnna.

44. artihkal

Dan konvenšuvnna engelas- ja fránskkagiel teavsttat leaba guktot seamma doallevaččat.